

Бердянський державний педагогічний університет

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти

Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи

магістр

(освітній ступінь)

на тему

**«СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНІСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ДО
ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала: здобувач вищої освіти другого

(магістерського) рівня вищої освіти

II курсу, групи м 25 СР-з

Галузь знань 23 Соціальна робота

спеціальності 231 «Соціальна робота»

МЕЖУЄВА Любов Володимирівна

Керівник:

к.пед.н., доцент Анастасія ПОПОВА

Рецензент:

к.пед.н., доцент Анастасія ТУРГЕНЄВА

2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	8
1.1. Волонтерська діяльність як соціально-педагогічна проблема.....	8
1.2. Характеристика видів і напрямків волонтерської діяльності у закладі професійно-технічної освіти.....	20
1.3. Соціально–педагогічні умови формування готовності до волонтерської діяльності здобувачів закладів професійно-технічної освіти.....	27
Висновки до першого розділу.....	37
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	40
2.1. Організація і методика проведення дослідження.....	40
2.2. Оцінка ефективності програми з формування готовності здобувачів професійно-технічних закладів до формування волонтерської діяльності .	50
2.3. Рекомендації з формування готовності до волонтерської діяльності здобувачів професійно-технічних закладів.....	63
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Актуальність дослідження. Виховання громадян з соціально-активною життєвою позицією є пріоритетним напрямком державної політики в галузі виховання дітей та молоді, що в умовах війни особливо виявляє свою значущість, акцентуючи увагу на розбудові резилієнтності молодого покоління, формуванні його готовності активно взаємодіяти з соціумом та адаптуватися до складних життєвих обставин. Молодь, яка володіє компетенціями та навичками, здатними сприяти стабілізації ситуації в країні, допомагає формувати суспільство, здатне протистояти викликам та кризам. Саме тому, розробка та впровадження ефективних програм з формування соціальної активності та готовності до волонтерської діяльності серед учнівської та студентської молоді набуває принципового значення для підготовки нового покоління громадян, здатних до конструктивної участі у соціально-громадському житті та допомоги у відновленні та розвитку країни.

В даному контексті, залучення молоді, зокрема здобувачів професійно-технічної освіти, до волонтерської діяльності визначається не тільки як механізм підтримки та розвитку соціальної активності, але і як інструмент їх особистісного та професійного розвитку, оскільки здобувачі закладів професійно-технічної освіти в Україні становлять сегмент молоді, який є особливо цінним людським ресурсом, який володіє прикладними, технічними та професійними навичками. В умовах війни, коли суспільство переживає критичні потреби у підтримці, реставрації інфраструктури, допомозі переселенцям, а також відновленні постраждалих територій, професійно-технічна освіта набуває особливої ваги, а підготовка здобувачів до активної участі в такій діяльності стає критично важливою, надаючи їм не тільки можливість застосовувати набуті навички на користь суспільства, а й формувати в них відповідальність, лідерські якості та досвід реалізації соціально значущих проєктів. Враховуючи вище зазначені аспекти, стає очевидною важливість вивчення, аналізу та розробки ефективних методів та

підходів до формування готовності здобувачів професійно-технічної освіти до участі в волонтерській діяльності в умовах військового конфлікту та післявоєнного відновлення країни.

Як показало наше вивчення, різні аспекти проблеми представлені у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. Так зокрема, розробкою науково-педагогічних основ дитячої та молодіжної доброчинності самоврядних об'єднань традиційно займалися відомі вітчизняні педагоги: А. Макаренко, В. Сухомлинський, С. Шацький і багато інших. Організаційні засади волонтерської діяльності є предметом досліджень З. Бондаренка, Ю. Бريدнікова, Н. Говорухи, Н. Грищенко, О. Гук, В. Леонова. Волонтерська діяльність як ресурс професійно-особистісного розвитку аналізувався у роботах Н. Борбич, І. Беха, І. Зверевої та Г. Лактіонової, Т. Алексеєнко,. Різні аспекти підготовки молоді та студентства до волонтерства досліджували Т. Лях, А. Коломієць, М. Паламарчук. Однак, результати бібліографічного аналізу дають підстави стверджувати, що поза увагою науковців залишилось питання дослідження соціально-педагогічних умов організації діяльності учнівських волонтерських груп.

Водночас дослідження соціально-педагогічних умов готовності здобувачів професійно-технічних закладів освіти до волонтерської діяльності набуває неабиякої популярності і зумовлене низкою суперечностей: між актуальністю та необхідністю формування готовності молоді до волонтерської діяльності в умовах соціальних викликів та відсутністю системної, організованої і масштабної підготовки здобувачів освіти до такої діяльності; між значущістю і потребою волонтерства у ситуаціях криз та мілітарних конфліктів і недостатнім увагою з боку держави та закладів освіти до підготовки здобувачів освіти для ефективної участі в ньому; між тим, як професійно-технічні навички здобувачів освіти є цінними та потрібними в умовах війни та кризових ситуаціях, і відсутністю спеціальних програм, курсів та проєктів, що могли б забезпечити їх найбільш ефективно впровадження на благо волонтерської діяльності; між потребою формувати в учнів навичок

лідерства, комунікації, організації групової роботи в рамках волонтерської діяльності та відсутністю педагогічних умов та методик для реалізації цього в умовах професійно-технічної освіти.

Необхідність розв'язання окреслених суперечностей, актуальність, доцільність й об'єктивна потреба осучаснити зміст соціально-педагогічної роботи з формування готовності здобувачів професійно-технічних закладів освіти до волонтерської діяльності зумовили вибір теми магістерської роботи **«Соціально-педагогічні умови формування готовності здобувачів закладів професійно-технічної освіти до волонтерської діяльності»**.

Об'єкт дослідження – процес формування готовності здобувачів закладів професійно-технічної освіти до участі в волонтерській діяльності.

Предмет дослідження – соціально-педагогічні умови, які сприяють формуванню готовності здобувачів закладів професійно-технічної освіти до волонтерської діяльності..

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та детально охарактеризувати соціально-педагогічні умови, що сприяють формуванню готовності здобувачів закладів професійно-технічної освіти до волонтерської діяльності; розробити та експериментально перевірити програму підготовки здобувачів до участі в волонтерській діяльності; визначити її ефективність та на цій основі сформулювати рекомендації щодо оптимізації процесу підготовки здобувачів закладів професійно-технічної освіти до волонтерської роботи.

Гіпотеза дослідження: формування готовності здобувачів закладів професійно-технічної освіти до волонтерської діяльності буде ефективним, якщо: буде обґрунтована та впроваджена комплексна програма підготовки здобувачів до волонтерської діяльності, що враховує специфічні соціально-педагогічні умови; програма буде включати модулі теоретичної підготовки, практичної підготовки та рефлексії волонтерської діяльності здобувачів освіти; застосовуватимуться методи, що сприяють активізації позитивного досвіду здобувачів освіти в рамках волонтерської діяльності та їх професійної

адаптації в реальних умовах волонтерської діяльності; буде забезпечена систематична інтеракція учасників волонтерської діяльності із представниками місцевої громади, організацій та інституцій, що потребують волонтерської підтримки; у процесі впровадження програми буде забезпечено постійний моніторинг і корекцію її реалізації з урахуванням динаміки потреб та інтересів учасників.

Відповідно до мети, об'єкта та предмета дослідження визначені його **завдання:**

1. Проаналізувати сутність волонтерської діяльності як соціально-педагогічної проблеми та схарактеризувати основні види і напрямки волонтерської діяльності в соціально-педагогічній роботі закладу професійно-технічної освіти.
2. Дослідити соціально-педагогічні умови формування готовності здобувачів закладів професійно-технічної освіти до волонтерської діяльності.
3. Розробити та експериментально перевірити програму експериментальної роботи з формування готовності до волонтерської діяльності у здобувачів закладів професійно-технічної освіти.
4. Розробити рекомендації для закладів професійно-технічної освіти з формування готовності до волонтерської діяльності здобувачів.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання визначених завдань використано комплекс таких методів: *загальнонаукові методи* (аналіз, синтез, систематизація, порівняння, узагальнення – для вивчення наукової літератури та існуючих теоретичних матеріалів з теми дослідження; логічний аналіз – для формулювання висновків та обґрунтування теоретичних положень); *конкретно-наукові методи* (категоріальний аналіз – для розкриття сутності основних понять і категорій; структурно-функціональний аналіз – для дослідження механізмів і принципів організації волонтерської діяльності; структурно-логічний аналіз – для виокремлення та опису основних компонентів соціально-педагогічних умов формування готовності до

волонтерської діяльності); *емпіричні методи* (спостереження, анкетування, тестування, інтерв'ю – для збору первинної інформації від безпосередніх учасників освітнього процесу (здобувачів, педагогічних працівників, адміністрації); *експериментальні методи* (констатувальний експеримент – для визначення вихідного рівня готовності здобувачів до волонтерської діяльності; формувальний експеримент – для перевірки ефективності розробленої програми підготовки здобувачів до волонтерської діяльності); *статистичні методи* (кількісний і якісний аналіз зібраних даних – для обробки результатів емпіричного та експериментального дослідження; кореляційний аналіз – для виявлення зв'язків між різними параметрами готовності до волонтерської діяльності); *методи проектування і моделювання* (розробка програми – для планування та реалізації заходів, спрямованих на формування готовності до волонтерської діяльності); *методи діагностики* (педагогічне тестування та діагностика – для визначення рівня готовності учнів до волонтерської діяльності, а також для виявлення динаміки змін у процесі експерименту).

Теоретична значимість дослідження полягає у виявленні і обґрунтуванні соціально-педагогічних умов формування готовності здобувачів закладів професійно-технічної освіти до волонтерської діяльності.

Практична значимість дослідження полягає тому, що результати дослідження можуть бути використані у роботі соціальних педагогів закладів професійно-технічної освіти при розробці змісту підготовки здобувачів до волонтерської діяльності.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (усього 70 найменування, з них 5 – іноземними мовами) та додатків на 18 сторінках. Повний обсяг магістерської роботи становить 99 сторінок, основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 13 таблиць та 12 рисунків.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження проблеми формування готовності до волонтерської діяльності в професійно-технічних закладах свідчить про досягнення мети й вирішення завдань наукового пошуку та дає підстави до таких висновків.

Проблема підготовки майбутніх спеціалістів до соціально значущої діяльності становить значний інтерес для українських та зарубіжних педагогів і науковців. Однак аспект формування готовності до волонтерської роботи в контексті професійно-технічної освіти не був предметом окремих наукових пошуків, що зумовлює його актуальність і значущість, особливо в умовах війни, коли суспільство відчуває гостру потребу в активних, відповідальних та соціально зорієнтованих громадянах, готових приймати участь у вирішенні нагальних соціальних проблем.

1. На основі вивчення наукових джерел проаналізовано сутність та зміст волонтерської діяльності, яку визначаємо як форму соціального служіння, здійснювану згідно вільному волевиявленню громадян, спрямовану на безкорисливе надання соціально значущих послуг, що сприяє особистісному зростанню і розвитку громадян (волонтерів / добровольців), що виконують цю діяльність. Основою волонтерської діяльності є благодійність, яке характеризується з точки зору чотирьох підходів – негативістського, утилітарного, етичного, структурно-функціонального, що визначає це явище як способом підтримки, піклування та допомоги членам громади; взаємодією між людьми для спільної розробки нових способів вирішення проблем, що виникають. Визначено, що волонтерська діяльність є одним із інструментів розвитку ціннісно-сислової сфери людини, особливу роль у формуванні якої відіграють соціально-педагогічні підходи (дієвий, герменевтичний), які застосовуються у виховному середовищі закладів освіти і дозволяють молодому поколінню згуртовуватись навколо важливих подій та шукати шляхи взаєморозуміння та особистісного зростання, створюючи умови для

самореалізації. Доведено, що участь у волонтерській діяльності є ефективною соціальною практикою, яка сприяє подоланню різних ризиків, таких як зростання споживчих тенденцій, поширення соціальної пасивності, деградація сенсу праці, занурення» підлітків і юнаків у віртуальну реальність, поширення вживання психоактивних речовин, і формує основи активної громадянської позиції та відповідальності.

Визначено, що до основних видів волонтерської діяльності у закладах професійно-технічної освіти відносять проекти різноманітної соціальної спрямованості, які включають взаємодопомогу, благодійність, самоврядування, освіту або пропаганду/профілактику будь-яких соціально-значущих чи освітньо-виховних питань. Головними напрямками можуть вважатися соціальні та благодійницькі, екологічні, громадянсько-патріотичні, краєзнавчі, культурні, праврві, націлені на здоров'язбереження, допомогу малозабезпеченим верствам населення або тим, хто потребує підтримки тощо. Встановлено, що для реалізації цих ініціатив на базі закладу освіти мають бути створені умови для організації такої діяльності.

2. Організація волонтерської діяльності може бути ефективною за умови готовності здобувачів та закладу освіти до впровадження цієї роботи. Формування готовності молоді має передбачати не лише створення й організаційне оформлення волонтерського підрозділу, передачу необхідних знань та розвиток відповідних навичок, а й формування ціннісних орієнтацій, мотивації та установок, які спонукатимуть молодь до активної участі у волонтерських проектах. Дослідження соціально-педагогічних умов показало, що для успішного включення і формування готовності у закладі професійно-технічної освіти мають бути забезпечені наступні умови: суб'єктно-особистісна, організаційно-управлінська, соціокультурна, соціально-методична, партнерська, супровід яких має здійснюватись шляхом індивідуальної, інформаційної та комунікаційної підтримки. Визначено і стратегії для їх ефективного втілення в рамках системи підготовки майбутніх фахівців до волонтерської діяльності у сфері професійно-технічної освіти, що

включають: знайомство з волонтерством шляхом розробки освітніх курсів; мотивацію та формування позитивного ставлення до волонтерської діяльності; практичну участь; закріплення успішного досвіду та структурно-організаційне оформлення ініціативи; розширення мережі співпраці з громадськими організаціями; всебічну підтримку та заохочення загону волонтерів шляхом впровадження системи менторства та підтримки.

3. Аналіз теоретичних джерел та проведення первинної діагностики на констатувальному етапі засвідчили переважно низький та середній рівень готовності до волонтерської діяльності серед здобувачів училища та зумовили необхідність впровадження та апробацію програми «Готовність до дії» з формування готовності до цього виду діяльності на основі створеного волонтерського загону «Забуті герої війни». Програма включала блоки теоретичної та практичної підготовки, безпосередню участь у волонтерських проєктах, менторську та інформаційну підтримку та комунікацію, а також безперервний процес рефлексії та оцінки набутого досвіду й взаємодією з різними організаціями на рівні громади. Після апробації програми була проведена вторинна діагностика, яка дозволила зробити висновки про те, що проведена робота була ефективною, про що свідчать достовірні відмінності між результатами контрольної та експериментальної груп до та після впровадження програми з формування готовності із врахуванням наступних умов: враховано сукупність положень, що формують теоретичні основи підготовки студентів професійно-технічних закладів до волонтерської діяльності; проаналізовано та враховано особливості готовності майбутніх спеціалістів до соціально значущої діяльності; розроблено і впроваджено програму формування готовності до волонтерської роботи, що охоплює модулі теоретичної підготовки, практичної підготовки та рефлексії волонтерської діяльності здобувачів освіти; застосовуватимуться методи, що сприяють активізації позитивного досвіду здобувачів освіти в рамках волонтерської діяльності та їх професійної адаптації в реальних умовах волонтерської діяльності; буде забезпечена систематична інтеракція учасників

волонтерської діяльності із представниками місцевої громади, організацій та інституцій, що потребують волонтерської підтримки; у процесі впровадження програми буде забезпечено постійний моніторинг і корекцію її реалізації з урахуванням динаміки потреб та інтересів учасників.

4. Враховуючи специфіку формування готовності здобувачів закладів професійно-технічних закладів освіти нами були розроблені рекомендації, які обґрунтували три стадії залучення учнів до волонтерської діяльності, а також етапи організації такої діяльності (теоретичний, розвиток практичних навичок, безпосередня участь та різні види підтримки та рефлексії).

Виконання вказаних завдань дозволяє говорити про успішне виконання дослідження з формування готовності студентів професійно-технічних закладів до волонтерської діяльності. Теоретична і практична база, розроблена в рамках нашого дослідження, може бути використана для подальшого вивчення методів і підходів до організації волонтерської роботи серед молоді.

Таким чином, можна зробити висновок, що гіпотеза нашого дослідження підтвердилася: впровадження комплексної програми з формування готовності до волонтерської діяльності сприяло підвищенню рівня обізнаності, мотивації та готовності студентів до залучення в соціально значущу діяльність. В результаті, студенти стали більш активними, відповідальними та готовими до самостійної волонтерської роботи.

Водночас, проведене дослідження не вичерпує всі аспекти проблеми і відкриває перспективи для подальших наукових пошуків. Так, можна розглядати питання розширення програми за рахунок залучення студентів до міжнародних волонтерських проєктів, а також розробку додаткових методик оцінки ефективності волонтерської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко Т. Ф. Осмислення добродієвності як соціального феномену і її виховного потенціалу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер. : Педагогічні науки. 2014. Вип. 115. С. 5-7. URL:http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VchdpuP_2014_115_3.pdf (дата звернення: 15.10.2022)
2. Базиль Т. Соціально-психологічна готовність особистості до волонтерської діяльності в кризових умовах. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. С. 5–11. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-75-5-5-11>
3. Безпалько, О. В. (2005) Соціальна робота в громаді, навчальний посібник. Київ, ЦНЛ, 2005.
4. Бєх І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: науковопрактичні засади : навч.метод. посіб. К. : Либідь, 2003. 344 с.
5. Бойчук В., Уманець В., Бойчук О. Інноваційні технології підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг у закладі професійної (професійно-технічної) освіти. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2020. С. 140–146. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-57-140-146>
6. Бондаренко З. П. Інновації у сфері волонтерства: зарубіжний та вітчизняний досвід URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/2011ped2.pdf#page=18> (дата звернення: 15.10.2020)
7. Бондаренко, А., Вдовцов, Ю. (2021). Посібник по роботі з волонтерами. Київ. https://caritas.ua/wpcontent/uploads/2022/02/5_ukr_digital_whole.pdf
8. Борбич Н. В. Тенденції розвитку соціального виховання в сучасній науці *Вісн. Запорізь. нац. унту*. 2008. № 1. С. 30-33.

9. Бриндіков Ю. Л. Волонтерство як елемент соціальної роботи. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія : Соціально-педагогічна. 2016. Вип. 27. С. 23-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_sp_2016_27_5 (дата звернення: 15.10.2020)
10. Буряк-Габрись І. Волонтерство здобувачів освіти професійно-технічних навчальних закладів в умовах воєнного стану (з досвіду роботи). *Ukrainian Educational Journal*. 2023. № 2. С. 162–169. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-2-162-169>
11. Буряк-Габрись І.О. Виховання потреби у творенні добра. Способи заохочення учнів до благодійної діяльності. *Профтехосвіта*, 2019, 2, 20-23.
12. Вайнола Р. Х., Капська А. Й., Комарова Н. М. та ін.. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку. Київ, Академпрес, 1999, <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2116/1/Leonova.pdf>
13. Верховна Рада Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності : Закон від 05.03.2015 р. № 246VIII. *Голос України* . 2015. 57. С.10.
14. Вихватенко М. Т. Зміст і форми неформальної освіти з огляду на завдання громадянського виховання. *Освіта та пед. наука*. 2012. № 4 (153). С. 44-49.
15. Волонтерство: порадник для організатора волонтерського руху / Укладач: Т. Л. Лях. К.: ВГЦ “Волонтер”, 2001. 150 с.
16. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська, Н. Н. Комарова [та ін.]. К. : Академпрес, 1999. 112 с.
17. Волочій Ю. Готовність майбутніх соціальних педагогів до формування волонтерської культури фахівця: критерії і показники оцінювання. *Освітній простір України*. 2017. № 10. С. 35–40. URL: <https://doi.org/10.15330/esu.10.35-40> (дата звернення: 02.11.2023).
18. Глагольєва В. Є. Етапи розвитку волонтерського руху в Україні та їх вплив на громаду. 2021. <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/bb4feb60-19aa-4249-a373-495a98a05421/content>

19. Говоруха Н. О. Соціально-педагогічні умови розвитку волонтерського руху в Україні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. Київ : Видво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 70. С. 60-64. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27771> (дата звернення: 15.10.2022)
20. Грищенко Н. І., Волонтерський рух в сучасній Україні як стратегія розвитку молодіжного лідерства. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. Політологія. Соціологія. Право. 2018. № 2. С. 73-78. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26763/1/VPSP2018-2_73-78.pdf (дата звернення: 15.10.2022)
21. Грищенко Н. І. Волонтерський рух в сучасній Україні як стратегія розвитку молодіжного лідерства. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право, 2018, 2, 73-78. <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/39762/1/%D0%92%D0%BE%D0%B%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D1%83%D1%85.docx>
22. Гук О., Волонтерство як складова соціально-педагогічної діяльності з молоддю. *Молодь і ринок*. 2017. № 1. С. 74-77. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42974794.pdf> (дата звернення: 15.10.2022)
23. Загальнонаціональне дослідження Волонтерство в Україні 2015 К., 2015. 32 с. URL: <http://www.un.org.ua/images/volunteer.pdf> (дата звернення: 15.10.2020)
24. Заграй, Л. Д. (2015). Психологічні особливості волонтерської діяльності у сучасній Україні: мотиваційний аспект, 40-46. <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/psihol-visnik-15-2015-9.pdf>
25. Закон України про волонтерську діяльність (2011). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>

26. Закон України про громадські об'єднання. (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
27. Івченко Н. М. Участь молоді у волонтерській діяльності як соціальнопедагогічна проблема (інтерпретаційний аспект). *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2003. № 1. С. 23-28.
28. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні : навч.наук.метод. посіб. для студентів, магістрантів, аспірантів та спеціалістів у галузі соц. роботи, соц. педагогіки / С. Я. Харченко, О. Л. Караман, В. О. Кратінова [та ін.]. Луганськ, 2009. 403 с.
29. Калениченко Р. А. Волонтерство в соціальній роботі: Навч. посіб. К.: КиМУ, 2008. 86 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1634/1/1552_IR.pdf (дата звернення: 15.10.2020)
30. Капська А. Й. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах / А. Й. Капська. К.: Дер. центр соц. служб, 2001. 140 с.
31. Кушнір А. О. Сутність та структура поняття «естетики вчинку» у контексті підготовки майбутніх фахівців агропромислової галузі. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів та природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*, 2015, 208 (1), 274-285.
32. Леонова В. І. Волонтерський рух в Україні : методичні рекомендації. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. С.177
33. Лях Т. Л. Планування залучення волонтерів як важливий компонент волонтерської програми. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. № 23(1). С. 206-213 URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/vlup_2013_23%281%29__26.pdf (дата звернення: 12.10.2022).
34. Лях Т. Л. Проблеми нормати-вноправового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка* : зб. наук. пр. / [за ред. : В. С. Курило, , С. Я. Харченко, С. В. Харченко]. Луганськ : ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. № 23 (282). Ч.

- I. С. 206–213. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchdpu/ped/2012_104_1/Lyakh.pdf (дата звернення: 12.10.2023).
35. Лях Т. Л., Бондаренко Т. З., Журавель Т. В. та ін. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навчально-методичний посібник, Київ: Версо04, 2012.
288. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3486/1/T_LYAKH_MVGVADZ_KSP&SR_IL.PDF
36. Матійчик А. В. Волонтерська діяльність як детермінанта розвитку громадянського суспільства. *Грані*. 2016. № 8 (136), серп. С. 100–107.
37. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.метод. посібник / За ред. Т. Л. Лях; авт.кол.: З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях та ін. К. : Версо 04, 2012. 288 с.
38. Міхеєва О. Актуальність волонтерської діяльності в умовах війни. 2022. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38260/Mikheieva.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
39. Мусевич А., Остапчук О. Л. Волонтерська діяльність студентів під час навчання у ВНЗ. 2016. <http://eprints.zu.edu.ua/21806/1/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%81%D1%96%D1%8F%20%D0%9C%D1%83%D1%81%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf>
40. Ніколаєнко С. М., Сопівник Р. В., Кушнір А. О. та ін. Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот»: Навчально-методичний посібник. Київ: Ай Си Ес –Актив, 2015.
41. Новак Н. Про волонтерство під час війни. 2022. https://svidomi.in.ua/en/page/11_07_2022_064614
42. Панькова О. В., Касперович О. Ю., Іщенко О. В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. *Менеджмент волонтерських груп від А до я. Український соціум*, 2016 2 (57), 25-

40. https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40_no-2_vol-57_2016_UKR.pdf
43. Перетятко В. А. Волонтерство та формування духовних цінностей і ціннісних орієнтацій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 12 : Психологічні науки : зб. наук. праць. Київ : Видво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 43 (67). С. 386-393. URL:<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/22834> (дата звернення: 12.10.2023).
44. Петровська К., Тургенева А. Досвід організації діяльності волонтерського загону «Палітра добра» Бердянського державного педагогічного університету. *Civic organization «Scientific society «Slobozhanshchyna», Personality development in the age of globalization. Humanities and economics : Collection of scientific papers*. Morrisville, Lulu Press, 2016. С. 103-105.
45. Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг. *Кабінет Міністрів України*. URL:<http://zakon1.rada.gov.ua>(дата звернення: 12.01.2023).
46. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квіт. 2011 р. № 3236VI URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/323617>(дата звернення: 12.10.2020).
47. Про затвердження типового положення про Школу волонтерів центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 30 січ. 2006 р. № 204. *Законодавство України*. URL:<http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z014106> (дата звернення: 12.03.2023).
48. Про освіту : Закон України від 23 трав. 1991 р. № 1060XII URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/106012> 17. (дата звернення: 12.10.2020).
49. Розвиток благодійництва в сучасній Україні". *Аналітична записка*. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1367/> (дата звернення: 12.10.2020). (дата звернення: 15.04.2023).

50. Романкова Л. Волонтерська діяльність як складова формування моральних цінностей студентської молоді. *Вища освіта України*, 2015 4, 54-60. <http://194.44.152.155/elib/local/pv/3006.pdf>
51. Сегеда Ж.. Волонтерство як вияв морально-громадянських цінностей та суспільної активності гімназистів, 2018. 126–131. https://lib.iitta.gov.ua/712897/1/Segeda_18.pdf
52. Сейко Н. Добročинність як підґрунтя соціально-педагогічної діяльності в Україні
URL:http://eprints.zu.edu.ua/4354/1/%D0%A1%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D0%BE_%D0%9D._%D0%90.pdf(дата звернення: 15.04.2023).
53. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С.Я.Марченко та ін., Заг. ред. І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 256 с
54. Спіцина Л. В., Коваль Г. В. Соціально-психологічні аспекти мотивації волонтерської допомоги. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 2019. 41, 57–67. <file:///C:/Users/User/Downloads/133-Article%20Text-261-1-10-20200707.pdf>
55. Становище молоді в Україні Аналітичний звіт, складений Робочою групою ООН у справах молоді Київ, 2019 <http://www.un.org.ua/images/documents/4790/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%202019%20%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf>(дата звернення: 15.04.2023).
56. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ, Радянська школа, 1978.
57. Тургенева А. Волонтерство як ресурс соціально-педагогічної роботи в громаді. *Підготовка фахівців у вищій школі : крок в Європу : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (дистанційної) (м. Київ, 20 травня 2015 року) / За заг. ред. проф. І. М. Ковчиної. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 25-27.*

58. Тургенєва А. Фактори становлення і розвитку соціально активної позиції особистості в підлітковому та юнацькому періодах життєдіяльності. *Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [За заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Вип. LXXIV. Слов’янськ : ДДПУ, 2015. С. 212-221.*
59. Целюх Я. О. Негрошові стимули заохочення молоді до волонтерської діяльності. *Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2018. Вип. 2 (10). С. 119–120.*
60. Челнокова Е. А., Булганина С. В., Челноков А. С., Новожилова Е. В., Казначеев Д. А. Волонтерство как социальное явление. *Russian Economic Bulletin. 2020. Т. 3. № 1. С. 211-216.*
61. Школа волонтерів: Навчальний посібник/ За заг.ред. Г. С. Скитьової. К: 2016 166 с URL: <http://poruch.ua/wpcontent/uploads/2017/01/PosibnikVGOPORUCH.pdf> (дата звернення: 15.04.2023).
62. Щорс В. В. Волонтерська діяльність провідна форма гуманістичного виховання старшокласників. *Практична психологія та соціальна робота. 2013. № 9 (174). С. 34-47.*
63. Щотова Ю., Івченко І. Волонтерські практики в умовах воєнних дій. *Наукові праці Навчально-наукового інституту молодіжної та сімейної політики і соціальної роботи, 2022. <https://enpuir.npu.edu.ua/bi>*
64. Янс Н. Д. Основи діяльності волонтерів Курс лекцій. Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, 2009. 200 с.
65. Burgher Karl E., Snyder Michael B. Volunteering Bookboon, 2014. 131 p.
66. Exposure draft International Labour Organization Manual on the Measurement of Volunteer Work. 1999. 18 p.
67. Sarre, Sophie Tarling, Roger Volunteering for children aged 8-15. *Voluntary sector review* T.1, N 3, 01.11. 2010, P. 293-307 (15) DOI: URL: <https://doi.org/10.1332/204080510X538301>(дата звернення: 15.04.2023)

68. Smith Justin Davis. Volunteering and Social Development [Electronic resource] : a Background Paper for Discussion at an Expert 177 Group Meeting / Justin Davis Smith. New York, NY : United Nations Volunteers, 1999. 18 p. Access mode : URL: <http://mirror.undp.org/capacity/cases/insights/volunteering.pdf> (дата звернення: 15.04.2023).
69. Young people volunteering: Removing the barriers – Growing Up In Queensland issues paper 2019. 28p URL: https://www.qfcc.qld.gov.au/sites/default/files/19_5205_Volunteering_Growing%20Up%20In%20QLD_5.pdf(дата звернення: 15.04.2023).
70. Youth volunteering and dialogue Conference:International Youth Conference on Volunteering and Dialogue, Jeddah, Saudi Arabia, 2013 [4] Corporate author:UNESCO. DirectorGeneral, 20092017 (Bokova, I.G.). writer of foreword [5294] Person as author:Faisal bin Abdullah Al Saud, H.R.H. Prince URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231864> (дата звернення: 15.04.2023)